

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1970/45

Karar sayısı:1970/44

Karar günü:26/11/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:1.6.1971/13852

İtiraz yoluna başvuran : Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : Mahkemece, Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesinin Anayasanın 12., 16., 30., 32., 117. ve 118. maddelerine aykırı olduğu yolunda Cumhuriyet Savcısı tarafından ileri sürülen iddianın ciddî olduğu kanısına varılmış ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının 151. maddesine dayanılarak Anayasa Mahkemesine başvurulmuştur.

I. OLAY :

Sanık öğretmen hakkında üç öğrencisini dövmek eyleminden Ödemiş ilçesi idare kurulunca Türk Ceza Kanununun 251. ve 456/4. maddesi uyarınca lüzumu muhakemesine dair verilen 12/5/1970 günlü, 1970/57 sayılı karar üzerine Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesinin 1970/-266, 267, 268 esas sayılarını alan ve birleştirilerek görülen üç dâvanın duruşması sırasında Cumhuriyet Savcısı 4/2/1329 günlü Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesinin ilçe idare kurullarına yargı yetkisi verdiğini ve şu duruma göre de Anayasa'nın 12., 16., 30., 32., 117. ve 118. maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştü; bu iddianın ciddîliği kanısına varan mahkeme dosyanın Anayasa Mahkemesine gönderilmesine ve duruşmanın başka güne bırakılmasına 10/7/1970 gününde karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ:

1. İtiraz konusu hüküm :

Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 4. maddesi şöyledir :

(Madde 4- Kazalarda kaza kaymakamı ile şubata idarei kaza rüesayi memurinden ve meclisi idarei kaza azasından maada bilcümle memurin ve müstahdemin ile nahiye müdür ve müstahdemini hakkındaki evrakı tahkikiye kaza meclisi idaresine ve sancaklarda mutasarrıf ile şubata idareî liva rüesayi memurinden ve meclisi idareî liva âzasından maada bilumum memurin ve müstahdemini liva ve mülhak kazalar kaymakamlariyle şubata idareî kaza rüesayi memurini ve meclisi idarei kaza âzası hakkındaki evrakı tahkikiye meclisi idarei livaya ve vilâyet merkezlerinde vali ile ba iradei seniye mansup memurini merkezियeyi vilâyetten ve meclisi idarei vilâyet azasından maada bilcümle memurini merkezियeyi vilâyet ve, mülhak liva mutasarrıflariyle şubata idarei liva rüesayi memurini ve meclisi idarei liva azası ve merkezi vilâyete mülhak kazalar kaymakamlariyle şubata idarei kaza rüesayi memurini ve meclisi idarei kaza azası hakkındaki evrakı tahkikiye meclisi idarei vilâyete bir vilâyetin ba iradesi seniye mansup memurini merkeziyesiyle meclisi idaresi azası hakkındaki evrakı tahkikiye dahi Şurayı Devlet Mülkiye Dairesine tevdi edilerek işbu meclislerce mevadî âtiye veçhile memuru maznunun lüzum veya men'i muhakemesine karar verilir.)

2- Dayanak olarak ileri sürülen Anayasa hükümleri:

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

İtiraz konusu hükmün Anayasa'ya aykırı olduğu görüşünü desteklemek üzere ileri sürülen Anayasa maddelerine burada yer verilmesi, ilk inceleme sonunda varılan ve aşağıda açıklanacak olan sonuca göre, gerekli görülememiştir.

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 26/11/1970 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında aşağıda belirtilen iki sorun ele alınmıştır.

1. Anayasa'ya aykırılık iddiasının daha önceki itirazlar dolayısıyla incelenmiş bulunması durumu :

Memurin Muhakematı hakkındaki Kanununun 4. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki iddia daha önce 1967/14 ve 1968/14 esas sayılı işler dolayısıyla incelenmiş; hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı ve itirazın reddi 14/11/1967 ve 26/9/1968 günlerinde 1967/36 ve 1968/35 sayılarla karara bağlanmıştı.

Görüşmelerin başında Muhittin Gürün şu duruma ve Anayasa'nın, Anayasa Mahkemesi kararlarının kesinliğini ve bağlayıcılığını saptayan 152. maddesi hükmüne göre konunun yeniden incelenmeyeceğini ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesi kararları kesinir. Kesin yargı karar, karar veren mahkemece veya başka bir yargı yerince yeniden incelenip değiştirilmesi olanağı bulunmayan karar demektir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'ya aykırılık iddialarına ilişkin kararları Anayasa'nın 149. veya 151. maddelerine dayanılarak yapılmış belli istemler üzerine verilebileceğinden her kararın kesinliği de o kararın verilmesini gerektiren belli dâva veya itiraz açısından söz konusu olabilir. Bu durumun sonucu olarak belirli bir dâva veya itirazın karara bağlanması aynı konuda bir başka dâva veya itirazın Anayasa Mahkemesine gelmesine veya incelenmesine engellik edemez.

İptal kararlariyle dâva veya itirazın reddine ilişkin kararlar arasında açık bir ayırım vardır, iptal kararları karar gününde ve ayrıca yürürlükte günü belirtilmişse o günde iptal konusu hükümleri yürürlükten kaldırır. İptal dolayısıyla yürürlükte bulunmayan bir kanunun Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülemediğine göre böylece çözümlenmiş konuların bir daha mahkemeye gelmesi düşünülemez. Gelse de yeniden incelenmesinin gereği ve konusu olmaz ve iş karar verilmesine yer olmadığı yolunda bir sonuçla kapanır. Davanın veya itirazın reddi ile sonuçlanmış kararlara konu olan hükümler ise yürürlükte kalmış ve kararlar belirli durumlara ve koşullara dayanmakta bulunmuştur. Kararın bağlayıcılığı da bu kapsam içinde, belirli bir dava ve itiraz bakımındandır. Durumların ve koşulların değişmesi halinde sonucun da değişik olması gerekir. Böyle bir değişimin bulunup bulunmadığı ise ancak yeni dava veya itirazın incelenmesi sonunda anlaşılabilir.

Bir dava veya itiraz redle sonuçlanırsa aynı konuda gelecek başka davaların ve itirazların incelenmeyeceği yolunda bir görüş kimi hükümlere dokunulmazlık tanımak, bu hükümler hakkında özellikle yargı mercilerinin yetkilerini kullanmalarını önlemek, hukukî görüşleri dondurup kalıplaştırmak olur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının böyle bir ereği bulunduğu düşüncesini destekliyecek, doyurucu bir kanıtın ileri sürülmesi olanaksızdır.

Şu duruma göre itiraz konusu hükmün daha önceki itirazlar dolayısıyla incelenmiş ve Anayasa'ya aykırı görülüyerek itirazların reddine karar verilmiş bulunmasının konunun 1970/45 esas sayılı dosyada yeniden incelenmesine engellik edemeyeceğine Muhittin Gürün'ün karşı oyu ile ve oyçokluğu ile karar verilerek ikinci sorunun görüşülmesine geçildi.

2- İtiraz yoluna başvuran mahkeme yönünden yetki sorunu :

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

Anayasa'nın 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine göre bir mahkemenin Anayasa'ya uygunluk denetimi için Anayasa Mahkeme'sine getirebileceği hükümler ancak bakmakta bulunduğu davada uygulanacak olanlarla sınırlıdır. Bir başka deyimle itiraz yoluna başvuran mahkemenin elinde bakmakta olduğu bir dava bulunmalı ve Anayasa Mahkemesine getirdiği hükümleri o davada doğrudan doğruya uygulama durumunda olmalıdır.

Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesinin elinde bakmakta olduğu bir dava bulunduğu kuşku yoktur. Bu, öğrencilerini görev sırasında dövmekten sanık bir öğretmene karşı Memurin Muhakematı hakkındaki Katma uyarınca açılmış ceza davasıdır. Demek ki olayda, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulabilmesi için Anayasa'nın 151. maddesinde öngörülen koşullardan birincisi vardır.

İkinci koşulun var olup olmadığına gelince : Mahkeme bu dava dolayısıyla Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasını istemektedir. İtiraz konusu maddenin sözü geçen davada uygulanacak bir hüküm olup olmadığının saptanabilmesi için bu madde üzerinde durulması gerekecektir.

Görüleceği üzere Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesinde ilgili memurun durumuna ve kimliğine göre ilk soruşturma kâğıtlarını inceleyerek "Lüzumu muhakeme" veya "Men'i muhakeme" kararı verecek kurullar sayılmaktadır. Bu madde uyarınca ilçelerde kaymakam, ilçe idare şubeleri başkanları ve ilçe idare kurulu üyeleri dışında kalan tüm ilçe memurlarına ilişkin soruşturma kâğıtları ilçe idare kuruluna verilecek ve kurul sanık hakkındaki soruşturmayı lüzum veya men'i muhakeme kararına bağliyerek sonuçlandıracaktır. Olayda sanık öğretmen, memurluk durumu yönünden, ilçe idare kurulunun karar verme yetkisi içine girmektedir. İlçe idare kurulu sanık öğretmen hakkında lüzumu muhakeme kararı vermiş ve ancak bunun üzerine iş asliye ceza mahkemesine gelebilmiştir.

Mahkemenin elkoyduğu evre son soruşturma evresidir. İtiraz konusu hüküm uyarınca yapılan işlemin yer aldığı evre ise bu evrenin dışında ve bu evreden öncedir. Bir başka deyimle Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 4. maddesi iş mahkemeye gelmeden önce mahkeme dışındaki yetkililerce, yani ilçe idare kurulunca uygulanmıştır. Uygulanmamış olsa iş mahkemenin elkoymasına olanak yoktur. Mahkeme yalnızca son soruşturma ile uğraşacağına göre bu evreye varılabilmesi için mahkeme dışındaki belirli mercilerce önceden uygulanması zorunlu bir hükmün son soruşturma sırasında o mahkemece uygulanması elbette ki söz konusu olamaz.

Sanık memur olduğuna ve suç görevile ilgili olduğuna göre mahkemenin sanık hakkında usulünce verilmiş bir lüzumu muhakeme kararı bulunup bulunmadığını araştırması tabiidir. Ancak bu araştırma yalnız ilçe idare kurulunca uygulanabilecek ve uygulanmış bir hükmün mahkemece de uygulanması niteliğini taşımaz. Böyle bir araştırmada mahkeme olsa olsa Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun "memurların memurluk görevinden dolayı yahut görevin yerine getirilmesi sırasında oluşan suçlardan lüzumu muhakemelerine karar verilip mahkemeye sevkedilmek üzere evrakı ve lüzumu muhakeme mazbatasını savcılara verilmedikçe bunların memur hakkında doğrudan doğruya kovuşturma yapmalarını yasaklayan" 13. maddesi hükmünü uygulamış duruma geçer. Mahkemenin Anayasa Mahkemesine getirdiği hüküm ise 13. değil 4. maddedir.

Özetlenecek olursa Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesi bakmakta olduğu davada Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 4. maddesini uygulama durumunda bulunmamaktadır. Anayasa'nın 151. maddesinde öngörülen ikinci koşul gerçekleşmemiştir. İtirazın, itiraz yoluna başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddi gerekir.

Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Recai Seçkin, Kani Vrana, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu bu görüşe katılmamışlardır.

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

V- SONUÇ :

Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 4. maddesini Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesinin bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunmadığına ve bu nedenle itirazın itiraz yoluna başvuran mahkemenin yetkisizliği yönünden reddine Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Recai Seçkin, Kani Vrana, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 26/11/1970 gününde karar verildi.

Başkanvekili	Üye	Üye	Üye
Lütfü Ömerbaş	Celalettin Kuralmen	Hakkı Ketenoğlu	Fazıl Uluocak

Üye	Üye	Üye	Üye
Sait Koçak	Avni Givda	Şahap Arıç	İhsan Ecemiş

Üye	Üye	Üye	Üye
Recai Seçkin	Ahmet Akar	Halit ZARBUN	Kani Vrana

Üye	Üye	Üye
Muhittin Gürün	Şevket Müftügil	Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

1) Bir davaya bakan asliye ceza hâkimi, her işten önce, davanın kendisine hukuka uygun biçimde getirilmiş olup olmadığını araştırmakla ödevlidir. Mahkememizce incelenen işi bize getiren Ödemiş Asliye Ceza Mahkemesi, Ödemiş İlçe Yönetim Kurulunca verilen son soruşturmanın açılması kararı üzerine ceza davasına elkoymuştur. Hâkim bu davanın hukuka uygun olarak açılmış olup olmadığını incelerken, çoğunluk gerekçesinde yazıldığı gibi, yalnızca son soruşturmanın açılması kararının bulunup bulunmadığını incelemekle yetinecek değildir; mahkeme, yerine göre bu kararı vermiş bulunan kurulun kuruluşunun hukuka uygun olup olmadığını dahi incelemekle ödevlidir. Örneğin kararı veren kurulda toplantı yeter sayısının veya kararda karar verme yeter sayısının gerçekleşmiş olup olmadığını dahi bu konular üzerinde kuşku uyandıran bir durum varsa incelemekle yükümlüdür. Usulünce toplanmamış bir kurulun kararı veya yeter sayıda üyenin

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

katılmış olmadığı bir kurul kararı geçerli sayılamaz ve hiç bir hukuk sonucu doğuramaz. Bunun gibi mahkeme, bu karar veren kurula son soruşturma açma kararı verme yetkisinin tanınmasında Anayasa'ya aykırılık kuşkusu varsa bu konu üzerinde dahi öncelikle durmak zorundadır; zira mahkemece incelenilen bir hukukî işte Anayasa'ya aykırılık sorunu, mahkemeler Anayasa'nın 132. maddesinin 1. fıkrası gereğince, ilk önce Anayasa'yı uygulamakla ödevli bulduklarından, bütün öbür sorunlardan önce gelen bir sorundur.

2) Olayda ilçe yönetim kuruluna memur suçlarında son soruşturma açma kararı yetkisini tanıyan yasa kuralı, 1329 tarihli memurlar yargılama yasasının 4. maddesi kuralıdır. Demekki bu kural, bu davada Asliye Ceza Mahkemesinin uygulamakla ödevli bulunduğu bir kuraldır. Ve Anayasa'nın 151. maddesi gereğince mahkeme bu kural konusunda Mahkememize başvurmağa yetkilidir.

SONUÇ: Asliye Ceza Mahkemesinin Memurları Yargılama Yasasının 4. maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorununun incelenmesini mahkememizden istemeğe yetkili bulunduğu gözönünde tutulmaksızın istemin mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmiş bulunmasına karşıyız.

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Recai Seçkin

KARŞIOY YAZISI

Anayasa'nın 151. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanununun 27. maddeleri hükümlerine göre mahkemeler, ancak bakmakta oldukları bir dava dolayısıyla Anayasa Mahkemesine itiraz yoluna başvurabilir. Bir davanın hukuken var sayılabilmesi için ise, onun kanunlara uygun olarak açılmış ve ayrıca mahkemenin yetkisi içine girmekte bulunmuş olması gerekir. Bundan başka aynı hükümler uyarınca mahkemelerin bu başvurmaları, o dava nedeniyle uygulanacak olan kanun hükümleri ile dahi sınırlı bulunmaktadır.

Olayımızda birinci koşulun gerçekleştiğinde bir kuşku yoksa da, ikinci koşulun gerçekleşmediği konusunda çoğunluğun görüşüne katılmaya olanak görülememiştir.

Anayasa'nın 32. maddesi "hiç kimse tabîî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabîî hâkiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağan üstü merciler kurulamaz" şeklindeki hükümleriyle, olağanüstü mercilerin tabîî yargılama yeri veya hâkimi olamayacağı esas kuralını koymuş bulunmaktadır. Olağan bir yargılama yeri ile olağanüstü bir yargılama yerini birbirinden ayırmaya elverişli ölçü ise, birincilerin olaylardan önce ve genel olarak ve diğerlerinin ise olaylardan sonra ve olaya özel olarak kurulmuş olmalarıdır. İşte, olaylardan önce genel olarak kurulmuş olup da somut bir olayla ilgili bulunmayan yargı yerlerine "tabîî yargı yeri" ve böyle yerlerin hâkimlerine de tabîî hâkim denilmektedir.

Anayasa, "mahkemelerin kuruluşu" başlığını taşıyan 136. maddesiyle, mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyiş ve yargılama usulleri konularının kanunla düzenlenmesini

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

öngörmüş bulunmaktadır. Bu bakımdan, Anayasa'nın yukarıda gösterilen "tabiî yargı yolu" ilkesinin, yasama organınca öncelikle gözönünde bulundurulması gerekir. Nitekim Anayasa Komisyonunun raporunda (Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esasları ile belli olan hâkim tarafından muhakeme edilmesi, şahsi güvenliğinin baş şartıdır. Kişinin kanunî olmayan, yani tabiî hâkiminden başka mercilerde muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tabi tutulması hukuk devletinin asla kabul edemeyeceği bir tutum teşkil eder.) diye yer alan gerekçeler, 32. maddede öngörülen ilkeleri daha ziyade açığa vurmakta ve böylece bu ilkelerin konulduğu amaçlarını daha belirli bir duruma getirmektedir.

Bu hükümlerin birlikte incelenmesinden anlaşılmaktadır ki, genel olarak herkes için ve olaylardan önce kurulmuş olup da kuruluşlar, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla belli edilmiş bulunan mahkemeler tabiî mahkeme ve bunların hâkimleri de tabiî hâkimdir.

Yine Anayasa Komisyonu raporunun, 32. maddenin 2. fıkrası hükmünün, kişileri, genel kurallara göre belli olan tabiî yargılama yerlerinden veya tabiî hâkimlerin elinden alıp, olağan üstü olarak kurulmuş bulunan üst mahkemelerin veya mercilerin kararlarına terk eden kanunların çıkarılmasını önlemek amacıyla ve ayrıca bu yoldaki sürekli gereksinmelere karşılık vermek üzere konulduğu ve bu nitelikteki hükümlerin bir çok anayasalarda ve hattâ eski Kanunî Esasımızda bile yer aldığı belirtilmek yoluyla, bir kişinin, görev ve yetkileri ancak kanunla belli edilmiş bir yargı yerinden başka bir yargı yerine çıkarılması olanağını yaratacak kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı düşeceğine işaret edilmek istenilmiştir. Demek ki, "tabiî yargı yolu" kavram ve ilkesi, olağanüstü yargı yerlerinden başka yetkisiz veya görevsiz yargı yerlerini de kapsayacak genişliğe sahiptir. Çünkü, yetki ve görevle ilgili yasa hükümleri, gerek kişi ve gerek toplum için birer güvencedir.

O halde, "tabiî yargı yeri" ve "kâkimi" kuralının doğal bir sonucu olarak, bir ceza mahkemesini, kendisine açılmış bir davayı görmeye çeşitli yönlerden yetkili veya görevli bulunup bulunmadığının saptamak ve kanunî gereğini yapmak üzere, o davanın açılışı ve kendisine getirilişi ile ilgili işlemleri incelemesi gerekmektedir. Zira, herkesin, kanunun genel olarak koyduğu yetki ve görev esasları ile belli olan bir yargı yeri veya hâkimi tarafından yargılanması, kişi güvenliğinin baş koşuludur. Kişilerin kanunî ,yani doğal hâkiminden başka mercilerce muhakeme edilmesi ve bu alanda özel bir işleme bağlı tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemeyeceği bir tutum teşkil eder. Ceza mahkemelerinin yetki ve görevleri ile ilgili kanun hükümlerinin bu nedenlerle kamu düzenini ilgilendirdiği öngörülmüş olduğundan, bunların ceza soruşturma ve kovuşturmasının her evresinde mahkemelerce, öncelikle kendiliğinden veya bir istek veyahut bir kanun yoluna başvurma üzerine, incelenip gözönünde bulundurulması olanak ve zorunluğu vardır.

Yukarıdaki açıklamalar göstermektedir ki, bir yargılama yeri kendisine getirilen bir işin veya uyuşmazlığın çözümlenmesi sırasında, her şeyden önce ve soruşturma veya koğuşturmanın her evresinde, kendisinin bu işi veya uyuşmazlığı çözümlenmeye yetkili veya görevli olup olmadığını belli eden kanun hükümlerini kendiliğinden veya taraflarla ilgililerin kanun yollarına başvurmaları üzerine, inceleyerek tabiî yargı yeri bulunup bulunmadığını saptaması ve sonucuna dayanarak, ya yargı görevine devam etmesi veyahut yetkisizliğine veya görevsizliğine karar vermesi gerekli ve zorunlu bulunmaktadır. Diğer bir deyimle, yargı yerleri kendilerinin görev ve yetkilerini belli eden kanun hükümlerini kendilerine getirilen iş veya uyuşmazlıkta herşeyden önce ve her evrede uygulamak durumunda bulunmaktadır. Zira, o iş veya uyuşmazlığın çözümlenmesi, usul kanunları veya diğer kanunların bu nitelikteki hükümleri yargı yerlerinin görev ve yetkilerini belli eden hükümlerle doğrudan doğruya ilgili olup, hattâ, gerek kişi haklarını güvence altına almak ve gerek kamu düzenini sağlamak amaçlarıyla konulmuş ve bu nitelikleri nedeniyle ceza soruşturma veya kovuşturmasının her evresinde ve herşeyden önce kendiliğinden dahi gözönünde

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

bulundurulması zorunlu bulunan bu hükümlerin doğru ve uygun bir şekilde uygulanmalarıyla sıkı sıkıya bağlı tutulmuştur.

Bir yargı yeri kendisine getirilen bir işte, onu görüp çözümlenmeğe görevli ve yetkili olup olmadığını saptayıp, bu konudaki kanun hükümlerini o işin veya uyuşmazlığın çözümlenmesinde uygulama zorunluk ve durumunda bulunduğu gibi, getiren yerin veya kişinin dahi onu getirmekle yetkili veya görevli olup olmadıklarını aynı şekilde saptamaları, yani bu konudaki kanun hükümlerini de uygulamaları zorunludur. Çünkü, ceza soruşturma veya soruşturmalarında iş veya uyuşmazlıkların tabii yargı yerlerine götürülmeleri, yani bu konudaki kanun hükümlerinin kendiliğinden dahi gözönünde bulundurulması, gerek Anayasanın ve gerek Anayasa'ya uygun şekilde çıkarılmış kanunların gereği bulunmaktadır.

O halde ceza işlerinde yargı yerleri kendilerine getirilen işi veya uyuşmazlıkları getiren yer veya kişilerin bunları getirmeye yetkili veya görevli olup olmadıklarını belli etmekte bulunan kanun hükümlerini dahi, o iş veya uyuşmazlığın çözümlenmesi sırasında uygulama durumunda bulunmaktadırlar. Bu şekildeki bir kabul, Anayasa'dan gelip uygulama yerini usul kanun ve hükümlerinde bulan "tabii yargı yolu" ilkesinin olağan ve kaçınılmaz bir sonucudur.

Böylece, olayımızda itiraz konusu yapılan işi itiraz yoluna başvuran mahkemeye getiren yerin, bu işi bu mahkemeye getirmeye yetkili ve görevli olup olmadığını belli eden kanun hükmünü mahkemenin uygulama durumunda bulunduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

İşte itiraz yoluna başvuran mahkeme, kendisine idare kurulunun lüzumu muhakeme kararıyla getirilen bir ceza dâvasında Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 4. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasını istemektedir. Görüleceği üzere, sözü geçen madde, ilgili memurun durumuna ve kimliğine göre ilgili soruşturma kağıtlarını inceleyerek lüzumu muhakeme veya men'i muhakeme kararını vermekle yetkili kılınan kurumları saymaktadır. Bu madde uyarınca ilçelerde kaymakam, ilçe idare kurulları başkanları ve ilçe idare kurulu üyeleri dışında kalan tüm ilçe memurlarına ilişkin soruşturma kağıtları ilçe idare kuruluna verilecek ve kurul, sanık hakkındaki soruşturmayı lüzum veya men'i muhakeme kararına bağlayarak işi sonuçlandıracaktır. Olayımızda, sanık öğretmen memurluk durumu yönünden, ilçe idare kurulunun karar verme yetkisi içine girmektedir. İlçe idare kurulu kendisini yetkili görerek sanık öğretmen hakkında lüzumu muhakeme kararı vermiş ve bunun üzerine iş itiraz yoluna başvuran mahkemeye gelmiştir. İşte mahkeme işi kendisine getiren ilçe idare kurulunun karar verirken dayandığı Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunun 4. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazında bulunmuştur. İlçe İdare Kurulunun bu hükme dayanarak karar vermiş olması, yukarıda açıklandığı üzere, mahkemenin idare kurulunun bu işi kendisine getirmeye yetkili olup olmadığını incelemesine engel sayılamaz. Çünkü, ceza kovuşturmalarında mahkemeler kendilerine gelen işleri getirenlerin yetkili veya görevli olup olmadıklarını incelemek ve dolayısıyla bu konudaki kanun hükümlerini soruşturmanın her evresinde ve bu itibarla, kararda çoğunluğun kabulüne aykırı olarak, işin son soruşturma evresinde bile uygulama durumunda bulunmaktadırlar.

Nitekim, kaynak ve dayanağını Anayasa'nın 136. maddesinden alan ceza yargılamalarına ilişkin usul kanunları ile diğer kanunların bu nitelikteki hükümleri uyarınca, ceza mahkemeleri kendilerine getirilen işlerde, gerek kendilerinin ve gerek getirenlerin yetkili veya görevli olup olmadıklarını, kendiliklerinden veya gerek bir istek ve gerek bir kanun yoluna başvurulma üzerine inceleme konusu yaparak saptamaları ve sonucuna göre bu konudaki kanun hükümlerini uygulayarak, ya işi görmeye devam etmeleri veya işi yetki veya görev yönünden red edip, hatta yetkili veya görevli yere göndermeleri gerekli ve zorunlu bulunmaktadır.

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

Bundan başka, ceza mahkemeleri bu kanunî gerek ve zorunluğa uymadıkları takdirde, bu yön, diğer inceleme yargı yerlerince, kanun yollarına başvurulması üzerine ve hükmün temyizi halinde ise son inceleme yeri bulunan Yargıtay'ca, ya bir isteğe dayanarak ve herhalde öncelikle re'sen bozma nedeni yapılmaktadır. İşte bu dahi göstermektedir ki, ceza mahkemeleri kendilerine gelen iş veya uyuşmazlıkları çözümlerken, bunları getiren kişi veya yerlerin yetkili veya görevli olup olmadıklarını inceleyip bu konudaki usul hükümlerini de uygulama durumunda bulunmaktadırlar.

Çoğunluğun kararında, ceza soruşturmasının hazırlık ve ilk soruşturma evrelerinde uygulanan kanunlar, dâva nedeniyle uygulanacak kanunlar olarak sayılmamaktadır. Buna göre, mahkemeler, ancak son soruşturma evresinde uygulanabilen kanunlar hakkında Anayasa Mahkemesine itiraz yolu ile başvurabilirler demektir.

Çoğunluğun bu görüşüne dahi katılma olanağı yoktur. Zira, Anayasa'ya aykırılık itirazı, mahkemelerde yapılan bir ön itiraz olmadığından, ceza dâvasının her evresinde ileri sürülebilir. Hele, ilk soruşturmaya bağlı olan veya tutulan işlerde kamu dâvası, bu soruşturmanın yapılmasını isteyen C. Savcılığı talepten itibaren sorgu hâkimliğine tevdi ile beraber başlamakta olduğuna göre, bu evrede uygulanan kanunlar hakkında ceza mahkemelerince Anayasa'ya aykırılık itirazının yapılmasına kanunî bir engel düşünülemez Aksine olan bir kabul, gerek hazırlık ve gerek ilk soruşturma evrelerinde uygulanan kanun hükümlerinin Anayasa denetimi dışında kalması sonucunu doğurur. Bu itibarla, ceza soruşturmasının hazırlık ve ilk soruşturma evrelerinde uygulanmış bulunan kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı, gerek dâvanın esasına ve gerek Anayasa'nın kişi için koyduğu temel hak ve güvencelere etkili olduğu takdirde, bu hükümler hakkındaki itirazların incelenmesi zorunludur. Aslında, dâvada uygulanacak kanun hükmünden, dâvanın doğruluğu ve geçerliliği ile ilgili ve o dâva nedeniyle uygulanmış veya uygulanması gereken veyahut uygulanması istenen hükümlerin anlaşılması daha doğru bir kabul olur. Bu bakımdan ceza soruşturmasının hazırlık ve ilk soruşturma evrelerinde uygulanan bir kanun hükmü, yukarıda işaret edildiği üzere, Anayasa'da gerek kişi ve gerek toplum için konulmuş hak ve güvencelere veya dâvanın esasına etkili, veyahut dâvanın doğruluğu ve geçerliliği ile ilgili olduğu takdirde mahkemece itiraz konusu yapılması gerektiğinden, ceza soruşturmasının bu evrelerinde uyulması zorunlu bulunan yetki ve görevle ilgili kanun hükümlerinin uygulanacak kanun hükmü olarak sayılmaları olağan bir sonuç teşkil eylemektedir.

Yukarıdaki nedenlerle, çoğunluğun, itiraz yoluna başvuran mahkemenin, Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesini görmekte olduğu dâvada uygulama durumunda bulunmadığından itirazın yetki yönünden reddine ilişkin kararına karşıyız.

Üye	Üye	Üye	Üye
Celâlettin Kuralmen	Kani Vrana	Şevket Müftügil	Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 4. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolunda değişik mahkemeler tarafından 1967 ve 1968 yıllarında yapılmış olan itirazlar sonucunda söz konusu maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığına üç kez karar verilmiş ve bu kararlar da Resmî

Esas sayısı:1970/45
Karar sayısı:1970/44

Gazetelerde ilân edilmiştir. (Bak: Anayasa Mahkemesi Kararları: Gün, 14/11/1967, 26/9/1968, sayı: 1967/14 - 1967/36, 1967/16 - 1967/37, 1968/14 - 1968/35.

Resmî Gazeteler : Gün : 29/4/1968, 2/5/1968, 18/4/1970, sayı : 12886, 12888, 13475)

Yukarıki kararla, söz konusu 4. madde hükmü bir kere de bu dosya ile yapılmış bulunan itiraz vesilesiyle dördüncü kez inceleme konusu yapılarak yeniden karar verilmesi yolu tutulmuştur.

Halbuki Anayasa'nın 152. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 50. ve 51. maddelerinde, Anayasa Mahkemesi kararlarının, hiçbir ayırım yapılmaksızın, kesin; yasama, yürütme, yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlayıcı olduğu, herhangi bir duraksamaya yer vermiyecek açıklıkla belirtilmiş bulunduğu göre, hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya uygunluk kararı verilmiş bulunan hükümlerin, bir başka dâva veya itiraz vesilesiyle tekrar incelenerek yeni bir karara, esas bakımından, konu yapılması mümkün değildir. Bu gibi hallerde, önceki karardan bahisle (Yeni bir karar verilmesine yer olmadığı) yolunda karar verilmesi yeterlidir.

Bu konuya ilişkin ayrıntılı düşüncelerim, 28/6/1966, 14/2/1967, 30/9/1969 günlü ve 1963/132 - 1969/29, 1963/144 - 1967/6, 1969/17 - 1969 /49 sayılı Anayasa Mahkemesi kararlarına ait karşıoy yazılarında geniş olarak açıklanmış bulunmaktadır. (Bak = Resmî Gazete : 27 Haziran 1967, Sayı : 12632, Sahife : 8 - 9 ve 14; 18 Mayıs 1970, Sayı : 13497, Sahife :9)

Tekrarını gerekli görmediğim aynı düşüncelerle yukarıki kararda uygulanan usule karşıyım.

Üye

Muhittin Gürün